

**Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada
Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų
mokiniam**

2014 m.

9–10 klasės

Rajono (miesto) etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
mokykla/gimnazija

.....
dalyvio vardas, pavardė

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Pateiktus kūrinių pavadinimus įrašykite lentelėje prie juos parašiusių autorių pavardžių:

„Vėlinės“, „Pakalnučių metai“, „Postilė“, „Barbora Radvilaitė“, „Dievų miškas“, „Kukučio baladės“, „Palangos Juzė“, „Valentina“, „100 pavasarių“, „Trakų pilis“.

K. Binkis	
M. Daukša	
J. Grušas	
J. Ivanauskaitė	
Maironis	
M. Martinaitis	
A. Mickevičius	
B. Sruoga	
A. Vaičiulaitis	
M. Valančius	

Vertinimas

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai autoriui priskirtą kūrinių skiriama po **1** tašką.

Suma:**II UŽDUOTIS**

Pateiktas žodis *kaltas*. Atsakykite į klausimus:

1. Sukirčiuokite šį žodį ir nurodykite tris jo reikšmes, iš kurių būtų matoma, kad kaltas gali būti aiškinamas kaip kelių kalbos dalių žodis.

Vertinimas

2. Aptarkite žodžio skiemenų ilgumą ir nurodykite skiemenų centrus.

3. Suskiemenuokite pateiktą žodį. Kuo struktūriškai yra panašūs šio žodžio skiemenys?

4. Iš kokio žodžio kamieno ir su kokia priesaga padarytas žodis *kaltinis* (płg. *kaltinis peilis*, *kaltinė moneta*)?

Vertinimas: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

III UŽDUOTIS

– Broli Viljamai, šimtmečius triūsė dievobaimingi žmonės, rašydami tuos šventus darbus, kurie dabar yra šių namų turtas, – pasakė abatas, linktelėdamas į pro celės langus matomą Buveinę, aukštesnę net ir už vienuolyno bažnyčią, – ir tvirtai laikydamiesi įstatų. Biblioteka sukurta pagal planą, per amžius visiems buvusį paslaptimi, kurios nė vienam vienuoliui neskirta pažinti. Tik bibliotekininkas sužino ją iš savo pirmtako, ir, kol dar stiprus, persako savo padėjėjui, kad netikėtai užklupusi mirtis neatimtų šis paslapties iš bendruomenės. Ir abiejų jų lūpos surakintos. Vienas tik bibliotekininkas turi teisę įeiti į tą knygų labirintą, tik jis gali rasti reikalingą knygą ir padėti ją į vietą, tik jis atsako už jos išsaugojimą.

(Umberto Ecco, Rožės vardas, ištrauka)

Atsakykite į klausimus:

1. Kokioje istorinėje epochoje ir kurioje šalyje vyksta romano „Rožės vardas“ veiksmas?

Vertinimas

2. Trumpai nusakykite pagrindinius šios epochos kultūros bruožus.

3. Kaip vadinosi vienuolynuose įrengtos knygų perrašinėjimo vietos?

4. Kas ir kada išrado knygų spaudą? Kokia buvo žymiausia šio atradėjo išspausdinta knyga?

5. Kur buvo sukaupia turtingiausia XVI a. Lietuvos biblioteka?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IV UŽDUOTIS

Pateikti žodžiai: *apkvaīsti, apkvaīšti, apleīpti, atitókti, atsigaiīvelėti, atsigaiīvelioti, atsikvošėti, atsipėikėti*.

Atsakykite į klausimus:

1. Pasirinkite vieną sinonimų porą ir sugalvokite sakinį (sakinius), kad iliustruotumėte žodžių poros sinonimiškumą.

Vertinimas

2. Pasirinkite vieną antonimų porą ir sugalvokite sakinį (sakinius), kad iliustruotumėte žodžių poros antonimiškumą.

3. Iš pateiktų žodžių išrinkite visus žodžius, kurie gali sudaryti sinonimų grupes, ir parašykite, kokia yra kiekvienos sinonimų grupės reikšmė.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

V UŽDUOTIS

Atidžiai perskaite pateiktas ištraukas nurodykite, apie kokius žymius lietuvių autorius jose pasakojama.

1. Būdamas vaikas, dažnai matydavau dėdę dirbant vaistinėje. Apsirengęs baltu chalatu, orus ir susikaupęs dalina iš įvairių apylinkių atkeliavusiems žmonėms buteliukus ir dėžes su vaistais, kantriai aiškina, kaip tuos vaistus vartoti. Ir man jis toks paslaptingas tada atrodydavo – tikras burtininkas... Kad dėdė ne tik vaistininkas, bet ir rašytojas, aš pradėjau suvokti, man regis, tik tapęs gimnazistu.

Vertinimas

2. Kaip jau minėjau, mūsų klierikas vasaros atostogų metu mėgdavo vaikštinėti į tą kalnelį. Čia jis galėjo gėrėtis ramybe, niekieno netrukdomas svajoti, rašyti eilėraščius, rasti kūrybinio įkvėpimo.

3. Jis manė, jog tiek dramos veikale, tiek scenoje, turi atsiskleisti gyvi, psichologiškai motyvuoti charakteriai, jog teatras turi kelti filosofines, socialines ar psichologines problemas. Tai buvo tiesiog nesuderinama su jo nešiojamu simbolisto vardu.

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą skiriamas 1 taškas.

Suma:

VI UŽDUOTIS

Bet jums, kurie klausotės, aš sakau: mylėkite savo priešus, darykite gera tiems, kurie jūsų nekenčia. Laiminkite tuos, kurie jus keikia, ir melskitės už savo niekintojus. Kas užgauna tave per vieną skruostą, atsuk ir antrąjį; kas atima iš tavęs apsiaustą, negink ir marškinių.

Evangelija pagal Luką, 6, 27–29

Atsakykite į klausimus:

1. Čia pateikta Evangelijos pagal Luką ištrauka. Kokie likusių kitų trijų Naujojo Testamento evangelistų vardai?

Vertinimas

2. Trumpai paaiškinkite, kaip suprantate Jėzaus raginimą mylėti priešus?

3. Kokiomis pagrindinėmis kalbomis buvo parašyta Biblija?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VII UŽDUOTIS

Atsakykite į klausimus:

1. Kalbininkai mano, kad vienaskaitinis šio miesto vardas, pirmą kartą patikimai paminėtas XVI a. viduryje, atsirado iš asmenvardžio, kuris paliudytas ir lietuvių pavardėje. XX a. tarpukario metais šis miestas tapo svarbiausiu Lietuvos mokslo, kultūros ir švietimo centru, kur veikė pirmoji nepriklausomos Lietuvos aukštoji mokykla – Lietuvos universitetas. Jame studijavo Pranas Skardžius, Antanas Salys, profesoriavo Jonas Jablonskis, Kazimieras Būga. 1950 m. ši aukštoji mokykla buvo uždaryta ir atkurta tik 1989 m. Apie kokį Lietuvos miestą čia rašoma?

Vertinimas

2. Šio miesto vardas yra atsiradęs iš triskiemenio upės vardo, prie kurios jis ir įsikūręs. Šiame mieste mokytoja dirbo Salomėja Nėris, gyveno Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Jonas Biliūnas. Šio miesto realinėje mokykloje mokėsi kalbininkas Juozas Balčikonis, kuris vėliau buvo šio miesto gimnazijos, mokytojų seminarijos direktorius. Sovietmečiu teatro žmonės ši miestą siejo su Juozo Miltinio veikla. Koks tai miestas?

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą po 2 taškus.

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Ar duotą žodį aš tesėjau,

Kaip gali jį tesėt žmogus?

Tu pasakyk man, Odisėjau,

Koks kraujo skonis? Ar svaigus?

Tu, rodos, gėrei jį kaip vyną

Ir keršto svaiguly svaigai?

Tu mindei priešus į puroyną,

Užsimaskavęs neblogai.

Aš moteris – tik Odisėja,

Manęs Homerai neminės.

Bet aš mokėsiu būt teisėja

Skriaudikams mano giminės.

(Salomėja Nėris, Odisėja, ištrauka)

Atsakykite į klausimus:

1. Kokiai literatūros rūšiai priklauso šis kūrinys?

2. Ką simbolizuoja graikų Odisėjo mitas?

3. Koks yra žymiausias pasaulio literatūros kūrinys, plačiausiai panaudojęs graikų Odisėjo mitą?

4. Koks žymus XX a. Vakarų romanas laikomas Odisėjo mito variacija?

Vertinimas

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

Toliau pateikti sakiniai iš Jono Biliūno kūrybos:

- Eidamas pro skiedryną, pasirinkau sau po gerą baslį; nors buvau kaip geras pupų pėdas, bet savo pagalį tik panešti galėjau.*
- Matai, dabar pavasaris, tai pradėjau plunksną savo miklinti, o ar neduos Dievas įkvėpimo?*
- Tų kalbų klausant, ne vienam stodavo plaukai ant galvos ir šiurpuliai kratė kūną.*
- Vienok ilgai tasai žmogus mano akyse stovėjo – kaip koks kirminas man krūtinę ėdė.*

Atsakykite į klausimus:

1. Suraskite sakiniuose frazeologizmus ir paaiškinkite, ką jie reiškia.

Vertinimas

2. Kodėl kalbininkai peikia žodį vienok (žr. 4 sakinį)? Parašykite, kaip rekomenduojama jį taisyti.

3. Paaiškinkite, ką reiškia žodis baslys (žr. 1 sakinį), ir parašykite su šiuo žodžiu vieną frazeologizmą.

4. Suraskite sakiniuose neasmenuojamąsias veiksmažodžių formas, jas parašykite ir nurodykite jų pavadinimus.

5. Iš ko padarytas daiktavardis šiurpuliai (žr. 3 sakinį)? Parašykite du žodžius, kurie turi tokį patį darybos pamatą, tokią pačią priesagą ir tokią pačią darybos reikšmę.

Vertinimas: 1. Už kiekvieną rastą ir teisingai paaiškintą frazeologizmą po 1 tašką.

2-5. 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),

2 (atsakymas teisingas)

Suma:

X UŽDUOTIS

Kai gyvatė vaikuojasi, tai ji lipa į medį. Kai tik iš jos gyvatukas krenta, tai ji tą savo vaiką mirtinai kerta. Jei kuris gyvatukas išsprūsta, nukrenta ant žemės ir pabėga, tai tas ir užauga. Jei visi gyvatukai užaugtų, jei gyvatės jų nekirstų, tai gyvačių būtų tiek privisę, kad nei pereiti basas žmogus negalėtų.

Lietuvių liaudies mitologinė saktė

Atsakykite į klausimus:

1. Trumpai nusakykite, kuo saktė skiriasi nuo pasakos?

Vertinimas

2. Kas laikomas lietuvių tautosakos rinkimo ir skelbimo pradininku? Kodėl?

3. Ką simbolizuoja gyvatė lietuvių ir pasaulio mitologijoje?

4. Kokia senosios poezijos forma yra susijusi su gyvatės žodžiu ir reikšme?

5. Kokios Lietuvos Didžiosios kunigaikštienės ir Lenkijos karalienės herbe buvo pavaizduota gyvatė?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

Niauriai į jį pažvelgė Kunotas ir taip jam prabilo:

– Tu man pikta darei ir esi mane skaudžiai užgavęs kaip priešas, ir tavęs dabar neišgelbės iš mano rankos nei patsai Perkūnas. Nemelsk, neprašyk, bet imk ginklą ir žūk, kaip vyrui dera, jei savo jėgomis nepasitiki. Žūk kaip narsus karys, kad ir man nebūtų gėdos, jog aš bailių turėjau priešą.

Nusigando lenkų kunigaikštis, veidas jo pabalo, miklios rankos sudrebėjo: kovon stoti jis nebenorėjo. Vai, jam gaila buvo savo jaunystės, jaunųjų dienelių, vai, jam gaila buvo jaunos žmonos, mažųjų vaikelių...

(Vincas Krėvė, Kunigaikštis Kunotas, ištrauka)

Atsakykite į klausimus:

1. Kodėl sakinyje „Nusigando lenkų kunigaikštis, veidas jo pabalo, miklios rankos sudrebėjo: kovon stoti jis nebenorėjo.“ rašomi kableliai ir dvitaškis?

Vertinimas

2. Kokia sakinio dalimi eina žodis pikta (plg. Tu man pikta darei ir...)? Ar galima laipsniuoti šią žodžio formą? Jeigu manote, kad taip, tai parašykite šio žodžio formos aukščiausiąjį laipsnį.

3. Kokia kalbos dalis yra žodis patsai (plg. ...ir tavęs dabar neišgelbės iš mano rankos nei patsai Perkūnas)? Sukirčiuokite šį žodį.

4. Iš tekste vartojamo veiksmažodžio pabalo (plg. ...veidas jo pabalo...) padarykite visų laikų padalyvius. Parašykite šio veiksmažodžio darybos pamatą ir darybos formantą.

5. Suraskite sakinyje Niauriai į jį pažvelgė Kunotas ir taip jam prabilo vienaarūšius tarinius. Kokių dar gali būti vienaarūšių sakinio dalių?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XII UŽDUOTIS

Atsakykite į klausimus:

1. Iš toliau pateikto sąrašo išrinkite vakarų baltų genčių pavadinimus: estai, jotvingiai, latviai, lenkai, lietuviai, prūsai, rusai, sėliai, vepsai, žiemgaliai.

Vertinimas

2. Ar vakarų baltų gentims priklauso žemaičiai? Pagal ką į patarmes yra skirstoma žemaičių tarmė?

3. Kokiai baltų genčiai priklausė XIII a. Semboje gyvenę žmonės? Kokios dabartinės valstybės teritorijoje yra Semba?

4. Kodėl išnyko Dniepro baltai? Kas (be archeologijos duomenų) rodo, kad jie kalbėjo baltų tarmėmis?

5. Parašykite du garsius lietuvių kalbininkus, kurių tyrimo objektas – baltų kalbos.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniam

9–10 klasės

Rajono (miesto) etapas

2014 m.

ATSAKYMAI

I UŽDUOTIS

K. Binkis	100 pavasarių
M. Daukša	Postilė
J. Grušas	Barbora Radvilaitė
J. Ivanauskaitė	Pakalnučių metai
Maironis	Trakų pilis
M. Martinaitis	Kukučio baladės
A. Mickevičius	Vėlinės
B. Sruoga	Dievų miškas
A. Vaičiulaitis	Valentina
M. Valančius	Palangos Juzė

II UŽDUOTIS

1. *Káltas* – „įrankis skylėms kalti“, dktv.
Káltas – „mušant įvartytas, prismeigtas“, dlv. (neveik. r. būt. l.)
Káltas – „nusižengęs, nusikaltęs“, bdv.
2. skiemuo *kal-* – ilgasis, skiemuo *-tas* – trumpasis, pirmojo skiemens centras yra dvigarsis *al*, antrojo – balsis *a*.
3. *kal-tas*. Jie abu yra trinariai.
4. iš veiksmažodžio *kálti* neveikiamosios rūšies būtojo laiko dalyvio *káltas* kamieno *kalt-* su priesaga *-inis*.

III UŽDUOTIS

1. Viduramžiais (XIV a.) Italijoje.
2. Atsakymai gali būti individualūs. Pavyzdžiui, paminimas Bažnyčios įsigalėjimas, teologijos, kaip mokslo, dominavimas, krikščioniškosios scholastikos išsivystymas, vienuolynų kultūros susikūrimas ir įsitvirtinimas.
3. Skriptorijumai.
4. J. Gutenbergas Vokietijoje (Maince) XV a. Žymiausia jo išspausdinta knyga vadinamoji Gutenbergo Biblija.
5. Didžiausia XVI a. LDK biblioteka buvo sukaupta Vilniaus Valdovų rūmuose. Vėliau dalis jos tapo Vilniaus Jėzuitų akademijos bibliotekos pradžia.

IV UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs. Sinonimai gali būti žodžiai iš žodžių grupės *apkvaīsti, apkvaīšti, aplēipti* arba iš žodžių grupės *atitókti, atsigāvelēti, atsigāvelioti, atsikvošēti, atsipēikēti*.
2. Atsakymai gali būti įvairūs. Antonimai gali būti žodžiai, kurie priklauso skirtingoms anksčiau nurodytoms žodžių grupėms.
3. *apkvaīsti, apkvaīšti, aplēipti* „visai ar iš dalies netekti sąmonės“, *atitókti, atsigāvelēti, atsigāvelioti, atsikvošēti, atsipēikēti* „atgauti sąmonę“.

V UŽDUOTIS

1. apie A. Žukauską-Vienuolį,
2. apie V. Mykolaitį-Putiną,
3. apie B. Sruogą.

VI UŽDUOTIS

1. Kiti trys evangelistai – Matas, Jonas ir Morkus.
2. Atsakymai gali būti individualūs. Pavyzdžiui: meilė yra viena iš pagrindinių krikščioniškojo mokymo kategorijų. Jėzus tikrus krikščionis vardan išganymo ragina atsisakyti bet kokio blogio, taip pat ir neapykantos. Anot Jėzaus mokymo, meilė tik tiems, kurie myli tave, yra ne tikrosios meilės, bet egoizmo apraiška.
3. Biblija buvo parašyta hebrajų, senovės graikų ir aramėjų kalbomis.

VII UŽDUOTIS

1. Kaunas.
2. Panevėžys.

VIII UŽDUOTIS

1. Lyrikai.
2. Graikų Odisejo mitas simbolizuoja išbandymus patyrusio žmogaus (tautos, bendruomenės) grįžimą į savo pradžią, ištakas, tėvynę.
3. Homero poema *Odisėja*.
4. Džeimso Džoiso (James Joys) romanas *Ulisas*.

IX UŽDUOTIS

1. Frazeologizmai: kaip pupų pėdas „mažas“, plunksną miklinti „rašyti“, stodavo plaukai ant galvos „ima siaubas“, krūtinę ęsti „kelti nerimą“.
2. Nes šis žodis yra vertinys iš rusų kalbos. Jį rekomenduojama keisti tačiau, vis dėlto.
3. Baslys „kalamas į žemę tvoros pagalys, kuolas“. Atsakymai gali būti įvairūs, pvz., kaip baslį prarijęs „visiškai nejudantis“, baslį tašyti ant galvos „apie nesugebantį suprasti“ ir kt.
4. Bendratys: panešti, miklinti, pusdalyvis: eidamas, esamojo laiko padalyvis: klausant.
5. Iš veiksmazodžio šiurpti, šiurpsta, šiurpo kamieno šiurp-. Atsakymai gali būti įvairūs: dusulys: dusti, dūsta, duso (kamienas dus- + -ulys), skaudulys: skaudėti, skauda, skaudėjo (kamienas skaud- + -ulys) ir kt.

X UŽDUOTIS

1. Pagrindinis skirtumas tarp pasakos ir sakmės tas, jog pastarojoje akivaizdžiai pretenduojama į tikrumą, pasakotojas pasakoja neva iš tiesų įvykusį ir kieno nors paliudytą arba paties matytą dalyką.
2. Liudvikas Rėza. Jis 1825 m. Karaliaučiuje išleido pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį.
3. Amžinybę, nuolatinį atsinaujinimą.
4. Serpentiną (iš lot. *serpentinus* – gyvatiškas, besirangantis kaip gyvatė), populiari XVI-XVIII a. poetinė forma. Toks eiliuotas tekstas, kuriame nuolat pasikartoja kai kurie žodžių junginiai.
5. Italės, Žygimanto Senojo žmonos, Lenkijos karalienės ir LDK kunigaikštienės Bonos Sforcos herbe. Čia vaizduojama gyvatė (žaltys), ryjanti kūdikį.

XI UŽDUOTIS

1. Kableliais skiriami sudėtinio sakinio dėmenys, o dvitaškis dedamas tarp bejungtukio sakinio dėmenų, kai anksčiau pasakytą mintį aiškina tolesnis dėmuo.
2. Papildinys. Taip. Tu man pikčiausia darei...
3. Įvardis. *Patsai*.
4. *Pabqlant, pabalus* ir *pabalsiant*. Pamatas – veiksmazodis *balti*, darybos formantas – priešdėlis – *pa-*.
5. *Pažvelgė, prabilo*. Veiksnių, papildinių, pažyminių, aplinkybių.

XII UŽDUOTIS

1. jotvingiai, prūsai.
2. Ne. Pagal skirtingą dvibalsių ie, uo tarimą.
3. Prūsams. Rusijoje.
4. Juos išnaikino ir asimiliavo slavai. Baltiškos kilmės vandenvardžiai.
5. Atsakymai gali būti įvairūs.

**Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada
Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų
mokiniam**

2014 m.

11–12 klasės

Rajono (miesto) etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
mokykla/gimnazija

.....
dalyvio vardas, pavardė

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

*O po tam abu tiesiog už stalo nukvietęs
Su Ilzbe, savo kukarka, pasenusia boba,
Daug skaniai keptų ir šutyty atnešė valgių:
Jautienos riebios, kiaulienos irgi žąsienos,
Plaučių ir kepenų, ir blėkų didelį puodą.
Tuos valgius visus, svečiams į bliūdą supiltus,
Krizas su pačia meilingai ragina valgyt.*

*Štai Enskys tuojaus, ištraukęs didelį peilį,
Virtas ir keptas mėsas jau pradeda pjaustyti
Ir ant luobų ar lentelių pameta stukiais,
Nės, apsirijęs jau, nežino mandagiai elgtis.
O kitsai jau taip be peilio ėda iš rankų,
Kad lašinių taukai per barzdą varva nuo zūbų.*

*(Kristijonas Donelaitis, *Metai*,
ištrauka iš „Pričkaus pasakos“)*

Atsakykite į klausimus:

1. Kokia šventė aprašoma šioje K. Donelaičio *Metų* ištraukoje?

2. Šioje *Metų* ištraukoje minimas peilis. Kaip manote, kokie kiti stalo įrankiai yra minimi *Metuose*? Kokio dabar įprasto įrankio nėra? Kodėl?

3. Ką reiškia žodis „blėkai“? Koks čia valgis?

4. Kaip manote, ar yra šioje ištraukoje germanizmų? Jei taip, nurodykite juos.

5. K. Donelaitis *Metuose* mini daug tradicinių lietuvių valgių ir gėrimų. Ar jau buvo žinomos ir *Metuose* paminėtos bulvės?

6. Kokių kalbos dalių *Metuose* yra daugiausiai? Kokius poemos poetikos bruožus tai nulemia?

7. Išvardinkite keturių pagrindinių K. Donelaičio *Metų* dalių pavadinimus.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

II UŽDUOTIS

Toliau pateiktas sakiny:

Dainužėlė seserėlės pasigirsta sutemėle (Balys Sruoga).

Atsakykite į klausimus:

1. Kokia kalbos dalis yra tekste vartojamas žodis *sutemėle*? Kokia sakinio dalis yra žodis *sutemėle* šiame sakinyje?

Vertinimas

2. Aptarkite, kiek ir kokių priesagų turi sakinyje vartojami daiktavardžiai. Kuo jos yra panašios?

3. Kiek garsų sudaro trumpuosius sakinio skiemenis? Suskaičiuokite ir išvardinkite tuos skiemenis. Kuo struktūriškai (kreipkite dėmesį į skiemenis) panašūs visi sakinyje pavartoti žodžiai?

4. Žodžiui *sutemėle* pradžią yra davęs daiktavardis *sutema*. Iš ko padarytas daiktavardis *sutema* ir kas yra jo darybos formantas? Parašykite daiktavardžio *sutema* kirčiuotę ir sukirčiuokite daugiskaitos vietininką.

5. Sakinyje vartojamas veiksmažodis *pasigirsta*. Parašykite daugiau nesangrąžinių skirtingos reikšmės priešdėlinių veiksmažodžių su ta pačia šaknimi ir nurodykite jų reikšmes (parašykite tris veiksmažodžius).

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

III UŽDUOTIS**Atsakykite į klausimus:**

1. Anot Aristotelio, pagrindinis tragedijos tikslas yra:
- a) sužadinti žiūrovams gailėstį ir baimę b) išmokyti žiūrovus svarbiausių gyvenimo tiesų c) išspręsti opią socialinę problemą
2. Dramos „Herkus Mantas“ autorius yra:
- a) Balys Sruoga b) Vydūnas c) Juozas Grušas
3. Kas laikomas avangardinės lietuvių poezijos pradininku?
- a) Maironis b) Kazys Binkis c) Vincas Kudirka

Vertinimas

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.**Suma:****IV UŽDUOTIS****Parašykite, apie kokius lituanistikai nusipelnčius kalbininkus toliau rašoma.****Atsakykite į klausimus:**

1. Šis kalbininkas 1930–1952 m. buvo Lietuvių kalbos žodyno vyriausias redaktorius ir daugiausia nusipelnė lietuvių leksikografijai (mokslui apie žodynus): perėmęs Kazimiero Būgos žodyno kartoteką jis organizavo sistemiską žodžių rinkimą iš spausdintų, rankraštinų lietuvių kalbos paminklų ir gyvosios lietuvių kalbos. Rinko žodžius iš savo gimtosios tarmės ir pats. Kai buvo pradėtas leistas žodynas, Būgos sukaupia kartoteka jo pastangomis buvo papildyta beveik trigubai. 1924–1931 m. jis dėstė Lietuvos universitete, 1944–1960 m. – Vilniaus universitete ir buvo jo profesorius. Jis buvo artimas Jono Jablonskio bendradarbis ir aktyviausias jo darbų tęsėjas, surinkęs ir išleidęs Jablonskio raštus (5 t.). Taip pat šis kalbininkas žinomas ir kaip brolių Grimų, Anderseno, Haufo ir kt. pasakų vertėjas. Koks kalbininkas čia minimas?

Vertinimas

2. Garsiausias šio žmogaus, kuris buvo dvasininkas, darbas yra vienas svarbiausių XVI a. raštijos paminklų – iš lenkų kalbos išversta Jokūbo Vujeko mažoji Postilė (*Postilla catholica*), 1599 m. išspausdinta Vilniuje. Šis darbas kalbininkams yra ypač svarbus dėl žymėtos kirčio vietos: tai seniausias lietuviškas kirčiuotas tekstas. Versdamas Postilę šis žmogus sąmoningai stengėsi padaryti kalbą kuo žodingesnę, vartojo daug sinonimų, frazeologizmų. Šis autorius laikomas vidurinio raštų kalbos varianto pradininku, o jo veikalas darė daug įtakos ir vėlesniems XVII a. autoriams, rašiusiems tiek viduriniu, tiek rytiniu raštų kalbos variantais (vėliau jis tapo svarbus XIX a. pr., kai iš jo darbų imta mokytis taisyklingos lietuvių kalbos). Apie kokio žmogaus veiklą čia rašoma?

3. Šis kalbininkas buvo plačių interesų mokslininkas, žymiausias Maskvos baltistas, tyręs baltų ir slavų kalbų santykius. 1958 m. kartu su Viačeslavu Ivanovu iškėlė mintį, kad slavų prokalbė galėjo susiformuoti iš periferinių baltų dialektų. Taip pat jis daug tyrė ir slavų kalbų ploto hidronimus: įrodė Dniepro, Dono, Okos ir kt. baseinų hidronimų baltiškumą ir patikslino senąsias baltų teritorijos ribas. Jis domėjosi ir baltų mitologija – aprašė senovės lietuvių dievų funkcijas, yra žinomas kaip puikaus rusiškai rašyto prūsų kalbos etimologinio žodyno (A-L raidės autorius) autorius. Koks tai kalbininkas?

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 2 taškai.**Suma:**

V UŽDUOTIS

a) *Paprastai naujasai miestas niekuo negalėjo užimponuoti ir nustebinti, bet šiandien jis nustebino Petrą Eimutį vienu įvykiu. Petrą Eimutį, pasirėdžiusį švairiu, baltu vasaros kostiumu, šiaudine anglų skrybėle ir auksiniais dantimis, dar Amerikoje statytais. Jam teko šiandien susidurti su problema, su kuria jam pirmiau niekuomet netekdavo susidurti. Jam kelią šiandien pastoj moteris.*

b) *Mirė Žygimantas Augustas, paskutinysis Jogailaičių kraujo valdovas, Knišine liepos 18 d., eidamas penkiasdešimtuosius gyvenimo metus. Mokyta tai buvo valdovas, bet savo mokytumą suteršė prietaringu smalsumu; kai reikėjo veikti, bergždžiai leido dienas, todėl juokais jį pravardžiavo Gaišliu; tikėjimo dalykais nesirūpino, šitai daugiausia ir atvėrė vartus visokioms sektoms, paplitusioms valstybėje; mėgo laikyti rūmuose mokytus žmones, bet labiausiai – sąmojingus vyrus.*

c) *Olė, vis tokia žvali, greita, dabar tyli ir neklauso nieko. Matydama, rodos, nemato. Ji nežinojo, kad taip gali atsitikti. Tik praeidama dienos metu medžių paunksme, pajusdavo akimirksnį slėpiningos ramumos, o širdis kužterdavo nesuprantamą žodį. Tada norėdavo nuskinti gėlę iš vėsiaus pakrūmio ir prisiegti sunerimusioj krūtinėj. Tada ji laukdavo vakaro, o vakare gimdavo ilgesys eiti kur ir rasti ką kitą.*

Atsakykite į klausimus:

1. Atkreipdami dėmesį į literatūrinių portretų vaizdavimo ir charakterizavimo ypatybes nurodykite, kokioms literatūros epochoms ar srovėms priklauso pateiktos lietuvių literatūros kūrinių ištraukos.

Vertinimas

2. Trumpai charakterizuokite pagrindinius kiekvienos šios pasakojimo srovės bruožus, atsiskleidžiančius pateiktuose portretuose.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

VI UŽDUOTIS

Toliau pateikti sakiniai:

1. Čia tikrai bitės pačios parodė, kaip niekam nereikia apie jas girtis. (*Žemaitė*)
2. Dar šviečia vakarų žara, bet saulės žemėj nebėra. (*V. Mykolaitis-Putinas*)
3. Krūmus ir girias linksmas jau giltinė suka, ir grožybes jų gaišin draskydama vėtra. (*K. Donelaitis*)
4. Senų miškai mylėta, tūlon giesmėn dėta; mūsų tėvelių visos tos giesmės mokėta. (*A. Baranauskas*)
5. Štai ūžims pasikėlė, ir tuojau erelis rékaudams pasirodė. (*K. Donelaitis*)
6. Vežikui savininkui, matyt, patinka, kaip mes džiaugiamės. (*Žemaitė*)

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite jungtukinius sudedamojo sujungimo sakinius ir aptarkite, kaip jie sujungti (jungtukai ir sujungimo reikšmė).

Vertinimas

2. Raskite bejungtukius sudėtinius sakinius. Kaip susiję jų dėmenys laiko atžvilgiu?

3. Raskite jungtukinius priešinamojo sujungimo sakinius ir aptarkite, kaip jie sujungti (jungtukai ir sujungimo reikšmė).

4. Raskite jungtukinius prijungiamuosius sakinius ir nurodykite, kokių sakinio dalių funkcijas atlieka jų šalutiniai dėmenys (parašykite šalutinius dėmenis ir jų funkcijas).

5. Raskite įterpinį ir parašykite, kokią jis reikšmę turi sakinyje.

Vertinimas: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

VII UŽDUOTIS

Kas, būdamas vaiku, kapos hidras,

Tas jaunas smaugs kentaurus,

Iš pragaro išplėš aukas

Ir parsineš iš rojaus laurus.

Žvelk ten, kur nepaseiks akis,

Laužk tai, ko nepajėgs ir protas:

Jaunyste, aras tu sparnuotas,

ir nieks tavęs nesulaikys!

Atsakykite į klausimus:

1. Kas šios eilėraščio ištraukos autorius? Kokiai kultūros ir meno kryptiai priklauso šis tekstas?

Vertinimas

2. Trumpai aprašykite pagrindines šios krypties pasaulėjautos tendencijas.

3. Kokio Antikos herojaus pavyzdžiu siūlo sekti šių eilių autorius?

4. Kokie lietuvių poetai yra žymiausi šios meno krypties atstovai? Paminėkite bent vieną.

Vertinimas: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Atsakykite į klausimus:

1. Petro Dusburgiečio *Prūsijos žemės kronikoje* (XIV a. pr.) minima *Medininkų žemė*, kurios centras buvo Medininkai ir kuri XV a. II pusėje iširo kaip administracinis vienetas. Parašykite, kokia tarme kalbėjo *Medininkų žemėje* gyvenę žmonės, ir nurodykite bent vieną dabartinį Lietuvos rajoną, kuris yra *Medininkų žemės* teritorijoje.

Vertinimas

2. Ar yra žemaičių, kurie dzūkuoja? Jeigu taip, tai kuriai žemaičių patarmei jie priklauso.

3. Šios aukštaičių tarmės atstovus Antanas Salys vadino *dadininkais*, nes jie taria *a* ten, kur bendrinėje lietuvių kalboje yra *e* ir *ė* (kai yra prieš priebalsius arba žodžio gale). Kokiai aukštaičių patarmei *dadininkai* priklauso pagal dabar įprastą tarmių klasifikaciją?

4. Pagal ką į patarmes dalijama žemaičių tarmė? Nurodę ypatybę parašykite žemaičių tarmės patarmes.

5. Kokios tarmės ir patarmės atstovai buvo *baltsermėgiai*? Kur jie gyveno?

6. Kokios tarmės skiriamos latvių kalboje? Kuri tarmė sudaro bendrinės latvių kalbos pagrindą?

7. Parašykite du XX a. II pusėje – XXI a. dirbusius ar dirbančius kalbininkus dialektologus.

Vertinimas: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

*Šitam skyde Lietuvos praeities ir garbingos senolių
pergalės mena laikus, kai į Platelių krantą smėlėtą
sykį Libono laivai atkeliavo per Baltijos jūrą,
laiminant Dievui žemes, ligi tol nežinotas, priplaukę;
mena Libono vargus ir ant žemės, ir jūroj, kol kojos
atvedė jį prie krantų, pasišiaušusių giriom aukštosiom.
Mena, kaip kėlės krantan iš Italijos vyrų rinktinė,
elnius, taurus ir žiaurius stumbrus ant žemės ji vertė,
kaip puikiose žiotyse žydravilnės Dubysos pastatė
Naująją Romą kariai – tą senosios viltingą paguodą.*

Atsakykite į klausimus:

1. Nurodykite šios ištraukos autorių ir kūrinio pavadinimą.

2. Kokio karo įvykiai aprašomi kūrinyje? Kokiame amžiuje ir tarp ko šis karas vyko?

3. Koks mitas šioje ištraukoje apdainuojamas? Trumpai pakomentuokite pagrindinius šio mito teiginius.

4. Koks šio kūrinio žanras? Kas būdinga šio žanro kūriniam?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

Vertinimas

X UŽDUOTIS

Ugnis įpūsta, skalos užžiebtos, ir senelė jau kemša vieną žibintuon, kuris riogso pirkios vidury, kitą mažan žibintuvėlin, pakabintan prie kamino. Antanukas nusigręžia, vėl ima snausti ir pagaliau užmiega...

Kai Antanukas nubudo, krosnis jau buvo pakurta, puodai sukaisti. Moterys vienos dar dairėsi aplink krosnį, kitos jau sėdėjo ant suolo ties žibintu ir verpė. Vyrų pirkioje jau nebebuvo – jie, vos tik užsikėlę, išėjo kluonan kultų.

Gaidys pakrosnėje rėkia visa gerkle, nežinia, kurį jau syk. Jis, budintojas, Antanuką ir pažadino...

Vincas Krėvė, Antanuko rytas, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite įvardžius, vartojamus sakinyje *Moterys vienos dar dairėsi aplink krosnį, kitos jau sėdėjo ant suolo ties žibintu ir verpė*, ir parašykite, kokiai įvardžių grupei jie priklauso. Ką parodo šie įvardžiai?

Vertinimas

2. Kokia kalbos dalis yra *kultų* (plg. ...išėjo kluonan kultų)? Sukirčiuokite šį žodį ir parašykite, su kokiais veiksmažodžiais šios grupės žodžiai yra vartojami kalboje.

3. Kokia sakinio dalis yra žodis *budintojas* (plg. *Jis, budintojas, Antanuką ir pažadino*)? Ar šis žodis sakinyje su kuo nors derinamas? Jeigu taip, tai su kuo?

4. Tekste be bendrinės kalbos vietininko (*inesyvo*) vartojamas dar kitas vietininkas – *iliatyvas*. Raskite tekste vartojamus daiktavardžių iliatyvus, paaiškinkite, ką jie rodo, ir prašykite, kokiose tarmėse jie yra vartojami.

5. Kokia reikšmė tekste vartojamas dalyvis *užsikėlę* (plg. ...*jie, vos tik užsikėlę, išėjo*...)? Kiek šiame žodyje yra dusliųjų priebalsių? Parašykite juos.

6. Dabar raidė *ę* žymi ilgąjį balsį (plg. *Antanukas nusigręžia, vėl*...). Ką dar rodo taip užrašytas ilgasis balsis su nosine? Koks tai rašybos būdas? Pasirinkite:

- a) fonologinis; b) morfonologinis; c) istorinis;

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

Jokio svaigulio galvoje, tik bjaurios nuosėdos ir kartumas. Ir besiskirstančio turgaus vaizdas, kur lieka pats nereikalingiausias šlamštas ir atmatos, kėlė jam graudulį ir nykumą. Bet jis nemanė gailėtis šios kaskart vis labiau tuštėjančios vietos – gatvių, aikštės ir paties miestuko. Nebuvo čia nieko verto prisiminti ir nieko, saistančio su praeitimi. Ji atitolo savaimė, jam nedarant jokių pastangų išsilaikyti. Neatsigręždamas galėjo eiti ir palikti užpakaly. Ir paliko. Pietų vėjas padvelkė nuo dirvų, nuo miškų, mėlynuojančių toli, horizonto krašte. Jis užuodė eglėšakių dūmų ypatingą kvaptį. Ir gyvų saky, apliejusią rankas. Ir šilumą tartum iš blėstančio ugniakuro, ateinančią kartu su plėnimis.

Ir jo krūtinę apnešė plėnimis. Tuoju pat, nelaukdamas net vakaro, jis baudėsi pasinešti tąja kryptimi. Gyvai kaip niekad sušvito Agnės šilkiniai plaukai. Ten, už tų saulėje pasmėlusių miškų.

Atsakykite į klausimus:

1. Iš kokio lietuvių romano ši ištrauka? Kokie turinio motyvai leidžia ją atpažinti?

Vertinimas

2. Kokio XX a. antrosios pusės lietuvių prozininko romanuose ryškios siurrealizmo tendencijos?

3. Kokie pasaulio rašytojai laikomi realistinio romano klasikais. Paminėkite bent du.

Vertinimas: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

XII UŽDUOTIS

Kur dingo anų dienų donkichotai, jeigu tribūnose sėdi medaliuoti sančapansos?

ištrauka iš S. Valiulio teksto

Atsakykite į klausimus:

1. Kokio stiliaus tai yra sakinyš? Kodėl taip manote (parašykite du argumentus)?

Vertinimas

2. Raskite ištraukoje vartojamą metonimiją, nusakykite jos rūšį ir paaiškinkite, kas būdinga šiai metonimijos atmainai.

3. Ištraukoje vartojamas būdvardis *medaliuotas*. Parašykite du būdvardžius, kurie būtų padaryti iš tos pačios kalbos dalies (kaip ir žodis *medaliuotas*) ir turėtų tą pačią priesagą *-(i)uotas*. Iš kokių kalbos dalių dar daroma būdvardžių su šia priesaga?

4. Koks yra ištraukos sakinyš pagal pasakymo tikslą? Kokie yra kiti sakinių tipai pagal pasakymo tikslą?

Vertinimas: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniam

11–12 klasės

Rajono (miesto) etapas

2013 m.

ATSAKYMAI

Atsakymai

I UŽDUOTIS

1. Vestuvės.
2. *Metuose* be peilio dar minimas šaukštas. Tai buvo du pagrindiniai lietuvių valstiečių stalo įrankiai XVIII a. Valstiečių buityje tuo metu nebuvo naudojamosi šakute, todėl K. Donelaičio *Metuose* ji neminama.
3. Blėkai – žarnos, atneštas blėkų puodas buvo troškiny s iš supjaustytų žarnų.
4. Stukis – „gabalas“, kilęs iš vokiečių kalbos žodžio „der Stück“.
5. Taip, bulvės Prūsijoje ir Mažojoje Lietuvoje buvo auginamos jau XVIII a. K. Donelaičio *Metuose* jos vadinamos „kartupelėmis“.
6. Daugiausiai (apie 40%) K. Donelaičio *Metų* žodyno sudaro veiksmažodžiai. Kūrinio poetikai jie suteikia dinamiškumo.
7. „Pavasario linksmybės“, „Vasaros darbai“, „Rudenio gėrybės“, „Žiemos rūpesčiai“.

II UŽDUOTIS

1. Prieveiksmis. Aplinkybė.
2. Daiktavardis *dainužėlė* turi dvi priesagas (-už- ir -ėl-), daiktavardis *seserėlė* – vieną (-ėl-). Jos panašios reikšme, tai deminutyvinės priesagos.
3. du (-nu-, se-, -se-, pa-, -si-, su-, -te-) arba trys (-sta). Jie yra keturskiemeniai.
4. Iš veiksmažodžio *sutemti* kamieno *sutem-*. Galūnė -a. 3b, sutemosė.
5. Atsakymai gali būti įvairūs [pvz., *išgirsti* „patirti, sužinoti“, *pragirsti* „pradėti girdėti“, *sugirsti* „išgirsti“ ir kt.].

III UŽDUOTIS

1. a)
2. c)
3. b)

IV UŽDUOTIS

1. Juozas Balčikonis.
2. Mikalojus Daukša.
3. Vladimiras Toporovas.

V UŽDUOTIS

1. Ekspresionizmas (J. Savickis „Velnio šeinė katarinka“), barokas (A. Vijūko-Kojalavičiaus „Lietuvos istorija“), impresionizmas (I. Šeinius, „Mėnesiena“).
2. Ekspresionistinis portretas paremtas nesąmoningumo būsenos, dinamiškumo, intensyvumo perteikimu. Šioje ištraukoje akivaizdi ekspresionistiniam charakterizavimui būdinga patoso-banalumo dermė, ironija, groteskiškos detalės. Barokiniam portretui būdingas vertinamasis, dorovinis aspektas. Portretinis charakteris kuriamas įvertinant herojaus poelgius, vertybes. Impresionistiniam portretui yra būdingas pakylėtumas, melancholiškos nuotaikos dominavimas, pojūčių ir aplinkos (gamtos) detalių asociatyvumas, intuityvių žmogaus-vaiko pojūčių ir elgsenos akcentavimas.

VI UŽDUOTIS

1. Šie jungtukiniai sudedamojo sujungimo sakiniai yra: 3. Krūmus ir girias linksmas jau giltinė suka, ir grožybes jų gaišin draskydama vėtra; 5. Štai užims pasikėlė, ir tuojau erelis rėkaudams pasirodė. Sujungti jungtuku ir, trečio sakinio dėmenys turi vienalaikiškumo reikšmę ir žymi kartu vykstančius veiksmus, penkto sakinio turi veiksmų sekos reikšmę ir žymi vienas po kito vykstančius veiksmus.
2. Bejungtukis sudėtinis sakiny: 4. Senų miškai mylėta, tūlon giesmėn dėta; mūsų tėvelių visos tos giesmės mokėta. Sakiny turi vienalaikiškumo reikšmę.
3. Jungtukinis priešnamojo sujungimo sakiny: 2. Dar šviečia vakarų žara, bet saulės žemėj nebėra. Sujungtas jungtuku bet, sakinio dėmenys turi priešnamąją reikšmę ir reiškia priešingus veiksmus.
4. Jungtukiniai prijungiamieji sakiniai: 1. Čia tikrai bitės pačios parodė, kaip niekam nereikia apie jas girtis; 6. Vežikui savininkui, matyt, patinka, kaip mes džiaugiamės. 1 sakiny – kaip niekam nereikia apie jas girtis, papildinio funkcija, 6. sakiny – kaip mes džiaugiamės, veiksnio funkcija.
5. Matyt. Žymi kalbėtojo požiūrį į sakomą dalyką.

VII UŽDUOTIS

1. Ištrauka iš Adomo Mickevičiaus „Odės jaunystei“.
2. Atsakymai gali būti individualūs, ji turi paminėti pagrindines romantizmo pasaulėjautos tendencijas (emocingumą, mistinį išgyvenimą, individualybės išlaisvinimą, nevaržomą herojiškumą, revoliucingumą, pasiaukojimą dėl idėjų ir kt.).
3. Herklis, kovojęs su hidromis ir kentaurais.
4. A. Baranauskas, Maironis.

VIII UŽDUOTIS

1. Žemaičių. Atsakymai gali būti įvairūs: Plungės r., Šilalės r., Telšių r.
2. Taip. Jie priklauso šiaurės žemaičiams (tai pietiniai kretingiškiai).
3. Rytų aukštaičiai kupiškėnai.
4. Žemaičių tarmė pagal dvibalsių *ie*, *uo* tarimą dalinama į tris patarmes: vakarų, pietų ir šiaurės.
5. Vakarų aukštaičiai. Mažajoje Lietuvoje (Gumbinės, Stalupėnų apylinkėse).
6. Vidurio, lyviškoji ir aukštaičių tarmės. Vidurio tarmė.
7. Atsakymai gali būti įvairūs: Aleksas Girdenis, Zigmas Zinkevičius, Vytautas Vitkauskas, Vladas Grinaveckis, Aloyzas Vidugiris ir kt.

IX UŽDUOTIS

1. Jonas Radvanas, *Radviliada*.
2. Livonijos karas, vykęs XVI a. antrojoje pusėje. LDK jame kariavo su Maskvos kunigaikštyste.

3. Lietuvių kilmės iš romėnų mitas. Anot šio mito, Lietuvos valstybės, lietuvių tautos ir lietuvių kalbos pradžia susijusi su grupės kilmingų romėnų pabėgimu iš Romos. Laivais pasiekę Baltijos jūrą ir išsilaipinę krante, nežinomai žemei jie davė Lietuvos vardą, joje įkūrė miestus ir pradėjo valstybės ir tautos istoriją.
4. Herojinė poema. Herojinei poelai būdingas iškilus pagrindinio herojaus dorybių ir nuopelnų tėvynei ar tautai apdainavimas, pilietiškumo, patriotizmo, pasiaukojimo dėl tėvynės (bendruomenės) vertybių išaukštinimas.

X UŽDUOTIS

1. *Vienos, kitos*. (Neapibrėžiamieji) atskiriamieji įvardžiai. *Vienos* nurodo neapibrėžtą moterų kiekį, atribotą nuo kitų, tik tą, pirmąjį, o *kitos* – antrąjį, likusį iš tų dviejų.
2. Veiksmažodžio forma siekinys. *Kùltų*. Su judėjimo (slinkties) veiksmažodžiais.
3. Priedėlis (derinamasis pažymins, išreikštas daiktavardžiu). Taip. Su įvardžiu *jis*.
4. *žibintuvan, žibintuvėlin, kluonan*. Rodo, į kurio daikto vidų krypta veiksmas. Vartojami rytų ir pietų aukštaičių tarmėse.
5. *Užsikėlę* „atsikėlę gulėjus, pabudus iš miego“. Trys: š, s, k.
6. Kad šis ilgasis balsis kilo iš dvgarsio **en*. c) istorinis.

XI UŽDUOTIS

1. M. Katiliškio *Miškais ateina ruduo*. Ištrauką galima lengvai atpažinti iš svarbaus romane miško motyvo.
2. R. Gavelio.
3. Stendalis, O. de Balzakas, G. Floberas, L. Tolstojus ir kt.

XII UŽDUOTIS

1. Publicistinio. Atsakymai gali būti įvairūs: kalbama tam tikra visuomenei aktualiai tema, yra emociingumo, ekspresyvumo, subjektyvumo.
2. *dingo donkichotai, sėdi sančapansos*. Tai antonomazija, kai tikriniai vardai vartojami bendrine reikšme.
3. Atsakymai gali būti įvairūs; *speiguotas: speig-as + -uotas, krūmuotas: krūm-as + -uotas*. Iš būdvardžių.
4. Klausiamasis sakins. Skatinamieji ir tiesioginiai sakiniai.

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams

Miesto (raiono) turas

9-10 klasės

2014 m.

„Turime taip nusistatyti, kad visos minios ydos mums atrodytų ne nekęstinos, bet juokingos. Verčiau mėgdžiokime Demokritą, negu Heraklitą. Pastarasis išėjęs iš namų verkdamo, o anas – juokdavosi. Pastarajam visa, ką veikiame, atrodė pasigailėtina, o anam – paika.“

(Seneka)

„Ant! Paukšteliai po dangum, pulkais susilėkė,
Linksmas ir sumišai visur skraidydami juokias“.

K. Donelaitis, „Pavasario linksmybės“

Parašykite esė tema:

„Juokas mano gyvenime“

Kurdami esė pabandykite:

- pasvarstyti apie juoko prasmę ir reikšmę savo kasdieniame gyvenime;
- perteikti savo samprotavimus apie juoko vaidmenį skirtingose epochose ir kultūrose;
- pasitelkti skaitytus literatūros kūrinius, galinčius iliustruoti gvildenamą klausimą;

Esė apimtis: nuo 250 iki 300 žodžių.

Pastaba: šiai užduočiai skirtos 2 valandos, todėl galima rašyti juodraščius. Vertinamas bus tik švarraščio variantas.

Vertinimo kriterijai

- Kalbos taisyklingumas: rašyba, skyryba, kalbos kultūra.
- Pasitelktų kultūros ir literatūros pavyzdžių tikslingumas.
- Pasakojimo rišlumas ir samprotavimo įtaigumas.

Vertinimas balais

- Kalbos klaidos (rašybos, skyrybos, kalbos kultūros): iki 5 klaidų (imtinai): –10; iki 10 klaidų: –20; iki 15 klaidų: –30; iki 20 klaidų: –40; iki 25 klaidų –50.
- Teksto mintis neaiški, tekstas chaotiškas arba skurdokas žodyno, žinių ir kūrybiškumo požiūriu, tekstas nebaigtas: +20; tekstas struktūriškas, nuosekliai vytoma tema, rūpinamasi žodynu, tačiau trūksta žinių ir kultūrinių argumentų, tema nušviesta blankiai: +30; tekstui netrūksta dalykinės informacijos, matyti aiškios pastangos kūrybiškai interpretuoti, tačiau arba yra netikslumų, arba vientisos ir baigtos struktūros esė nesudaro: +40; tekstas yra originalus, kultūrinė interpretacija išmoninga, tema išplėtotą kūrybingai panaudojant žinias, dėstymo mintis sklandi: + 50.

Maksimalus balų skaičius: 50

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniam

Miesto (raiono) turas

11-12 klasės

2014 m.

Tad pripažinti kitą žmogų – vadinasi, pasiekti jį per valdomų daiktų pasaulį, kartu – per dovaną sukurti bendrumą ir visuotinumą. Kalba yra visuotinė, nes ji yra pats perėjimas nuo individualybės prie bendrybės, nes ji manuosius daiktus siūlo kitam.

(Emanuelis Levinas (XX a. filosofas), Diskursas ir etika)

Kalba yra bendras meilės ryšys, vienybės motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas. Sunaikink ją – sunaikinsi santaiką, vienybę ir gerovę.

(Mikalojus Daukša (XVI a. rašytojas, „Prakalba į malonųjį skaitytoją“)

Parašykite esė tema:

„Kalba – mūsų bendras ryšys“

Kurdami esė pabandykite:

- pasamprotauti apie kalbos reikšmę žmonijos istorijoje ir kasdieniame savo gyvenime;
- prisiminti istorines lietuvių kalbos vartojimo aplinkybes;

Esė apimtis: nuo 250 iki 300 žodžių.

Pastaba: šiai užduočiai skirtos 2 valandos, todėl galima rašyti juodraščius. Vertinamas bus tik švarraščio variantas.

Vertinimo kriterijai

- Kalbos taisyklingumas: rašyba, skyryba, kalbos kultūra.
- Panaudotos kultūros istorijos žinios.
- Pasakojimo rišlumas, samprotavimo pagrindumas.

Vertinimas balais

- Kalbos klaidos (rašybos, skyrybos, kalbos kultūros): iki 5 klaidų (imtina): **-10**; iki 10 klaidų: **-20**; iki 15 klaidų: **-30**; iki 20 klaidų: **-40**; iki 25 klaidų **-50**.
- Teksto mintis neaiški, tekstas chaotiškas arba skurdokas žodyno, žinių ir kūrybiškumo požiūriu, tekstas nebaigtas: **+20**; tekstas struktūriškas, nuosekliai vytoma tema, rūpinamasi žodynu, tačiau trūksta žinių ir kultūrinių argumentų, tema nušviesta blankiai: **+30**; tekstui netrūksta dalykinės informacijos, matyti aiškios pastangos kūrybiškai samprotauti, tačiau arba yra netikslumų, arba vientisos ir baigtos struktūros esė nesudaro: **+40**; tekstas yra originalus, tema išplėtotą kūrybingai panaudojant žinias ir asmeninę patirtį, dėstymo mintis sklandi: **+ 50**.

Maksimalus balų skaičius: 50